

رابطه هوش هیجانی و عوامل شخصیتی در ورزشکاران بزرگسال نخبه و غیرنخبه

محمد علی اصلانخانی، امیر شمس، پروانه شمسی پور دهکردی
دانشگاه شهید بهشتی تهران، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی

چکیده

هدف تحقیق: ارزیابی متغیرهای روانشناختی شخصیت، هوش هیجانی و ویژگی های منحصر به فردی که در کسب موفقیت در قهرمانان دخیل هستند، اغلب بر اساس قضاوت های ذهنی و فردی مربیان انجام می گیرد. همچنین در حیطه روانشناسی ورزش، جایگاه ارتباط هوش هیجانی با فاکتورهای شخصیتی و عوامل موثر بر این دو متغیر، به منظور کسب موفقیت حرفه ای، برای مربیان آشکار نیست. هدف تحقیق حاضر بررسی رابطه صفات شخصیتی و هوش هیجانی ورزشکاران نخبه و غیرنخبه با دامنه سنی ۲۰-۳۰ سال می باشد. **روش تحقیق:** بدین منظور، ۱۲۰ نفر از ورزشکاران مرد رشته های ورزشی بسکتبال، هندبال، قایقرانی، جودو و کاراته که عضو تیم های ملی و باشگاهی (۶۰ نفر عضو تیم ملی و ۶۰ نفر عضو لیگ دسته دوم و سوم باشگاهی) بودند، به صورت داوطلبانه انتخاب و پرسشنامه های هوش هیجانی شیرینک و صفات پنج گانه شخصیتی نئو را تکمیل نمودند. برای تحلیل داده های پژوهش، از شاخص ها و روش های آماری شامل فراوانی، میانگین، انحراف معیار، ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون چند متغیره گام به گام استفاده شد. **بحث و نتیجه گیری:** نتایج پژوهش نشان داد بین صفات شخصیتی برونگرایی، وظیفه شناسی، گشودگی به تجربه و سازش یافتگی با هوش هیجانی در ورزشکاران نخبه نسبت به ورزشکاران غیرنخبه، همبستگی مثبت و بالاتری وجود دارد ($P < 0.05$). همچنین بین صفت شخصیتی نورووتیسم با هوش هیجانی در ورزشکاران نخبه نسبت به ورزشکاران غیرنخبه همبستگی منفی و پایین تری وجود دارد ($P < 0.05$). همچنین نتایج رگرسیون چند متغیره گام به گام نشان داد صفات شخصیتی برونگرایی، گشودگی به تجربه، وظیفه شناسی و سازش یافتگی در ورزشکاران نخبه و غیرنخبه دارای رابطه خطی با متغیر معیار (هوش هیجانی) بوده و واجد شرایط پیش بینی هوش هیجانی هستند.

واژه های کلیدی: هوش هیجانی، صفات پنجگانه شخصیت، ورزشکاران نخبه، ورزشکاران غیرنخبه، تیم های ملی و باشگاهی

The relationship among personality characteristics and emotional intelligence of the elite and non-elite adult athletes

Abstract

The main purpose of this study was to examine the relationship among the personality characteristics and emotional intelligence, of the elite and non elite adult athletes. 120 male athletes (20-30 years) who were members of the national and the club teams, in Basketball, Handball, Yachting, Judo and Karate, (60 athletes from the national team and 60 from the second and third divisions) were volunteered and filled out the fivefold characteristics of the personality of Neo and emotional intelligence questionnaire of Shrink. Data were analyzed using Pearson's correlation and stepwise regression. Results showed that personality characteristics of extroversion, conscientiousness, openness and agreeableness were positively and highly correlated with the elite athletes' emotional intelligence rather than non- elite athletes ($P < 0.05$). Moreover, there was a negative and lower correlation between the personality characteristic of Neuroticism and emotional intelligence in elite athletes than non-elite athletes ($P < 0.05$). The result of the stepwise regression also showed that the personality characteristics of extroversion, conscientiousness, openness and

agreeableness in elite and non elite athletes can predict their emotional intelligence. The multi variant regression revealed that some of the sub-categories of the personality characteristics such as extroversion, openness, conscientiousness and agreeableness in elite and non-elite athletes have linear relationship with the criteria variant and posses the condition of the prediction of personality characteristics.

مقدمه

را بهبود می بخشد (۳). همچنین، مایر و سالوی^۵ (۱۹۹۷) هوش هیجانی را ظرفیت ادراک، ابراز، شناخت، کاربرد و اداره هیجان ها^۴ در خود و دیگران تعریف نمودند. و به این نتیجه رسیده اند که بسیاری از جنبه هایی که در هوش هیجانی شناسایی می شوند، در ویژگی های شخصیت قابل تبیین هستند (۱۰). در این ارتباط با در نظر گرفتن الگوی پنج عاملی شخصیت (کاستا و مک کریدی، ۱۹۹۴)، هوش هیجانی عموماً با برونگرایی و نورووتیسم^۶ ارتباط بالایی و با گشودگی به تجربه^۸، سازش پذیری^۹ و وظیفه شناسی^{۱۱} ارتباط پایین تری اما معنی دار نشان داده است (۱۱، ۱۲، ۱۳). همچنین نقش فعالیت های بدنی در ایجاد سلامت روانی و بالا بردن ظرفیت ذهنی بر اساس گزارش های محققان مشهود است، به طوری که کوپر اسمیت^{۱۱} اظهار داشت " ورزشکاران از پایداری هیجانی، اعتماد به نفس و ظرفیت ذهنی بالایی برخوردارند و نسبت به خود و زندگی تصورات مثبتی دارند و عوامل شخصیتی آنان نیز به نحو بارزی رشد یافته است" (۹). کارسون و همکاران^{۱۲} (۲۰۰۰) نشان دادند هوش هیجانی دارای رابطه مثبت با کنترل فردی و رابطه منفی با خشونت کلامی می باشد (۱۴). سیاروچی و همکاران^{۱۳} (۲۰۰۱) بر این باور بودند که برخی اشکال هوش هیجانی افراد را از ناامیدی در امان داشته و به سازگاری بهتری می انجامد (۱۵). در مطالعه ای دیگر، فیلهو^{۱۴} و همکاران (۲۰۰۵) طی تحقیقی که روی فوتبالیست های سطح بالای برزیلی انجام دادند، دریافته اند که بین هوش هیجانی با ویژگی های بازداری، هیجانی، تحریک پذیری رتباط مثبت و معنی دار ولی با ویژگی های خستگی پذیری، شکایت های جسمانی و نگرانی های سلامتی همبستگی منفی وجود دارد که به لحاظ آماری معنی دار نبود

ویژگی های شخصیتی و هوش هیجانی^۱ دو مفهوم روانشناختی مهم اند که امروزه متخصصان و کارشناسان تعلیم و تربیت و تربیت بدنی به نقش با اهمیت آنها در یادگیری پی برده اند. نظریه های مختلفی مانند نظریه یادگیری اجتماعی، نظریه روانکاوی و نظریه صفات شخصیتی در مورد شخصیت ارائه شده است که براساس آنها، شخصیت را می توان دارای ابعاد پیوسته ای توصیف کرد، که هر بعد آن نشانگر یک صفت است (۱). کاستا و مک کریدی^۲ (۱۹۹۴) شخصیت را مجموعه کلی ویژگی های کیفی فرد که در رفتار او تجلی می یابند، تعریف می کنند و برای شخصیت پنج بعد برون گرایی، وظیفه شناسی، گشودگی به تجربه، سازش یافتگی و نورووتیسم را شناسایی و معرفی نمودند (۲). یافته های محققان علوم ورزشی بر ویژگی های شخصیتی به عنوان یکی از مهمترین متغیر های بکار گرفته شده برای تشریح موفقیت ها و شکست ها در مسابقات ورزشی تأکید می نمایند (۳). برای مثال، نتایج پژوهش عبدلی (۱۳۷۳) نشان داد که ورزشکاران سطوح قهرمانی و رقابتی برونگراتر و با ثبات تر از ورزشکاران سطوح پایین تر می باشند (۴). مورگان^۵ (۱۹۷۹) و دیویس و موجک^۴ (۱۹۹۴) طی پژوهش های خود به این نتیجه رسیدند که ورزشکاران حرفه ای در صفات اضطراب، نورووتیسم، تنش و افسردگی در سطح پایین تری قرار دارند اما در صفات برونگرایی، اعتماد به نفس، خود کفایی، جامعه پذیری و وظیفه شناسی نمرات بالاتری را بدست آوردند (۵، ۶). علاوه بر بررسی های صفات شخصیتی در تعیین میزان موفقیت ورزشکاران، نتایج مطالعات مختلف هوش هیجانی را به عنوان یکی از اساسی ترین ویژگی های شخصیتی افراد معرفی نموده اند (۷) و موید این دیدگاه هستند که هوش هیجانی تصویر جامعی از توانایی شخص برای دستیابی به موفقیت در حیطه های عملکردی متفاوت ایجاد می کند (۸). بنابراین هر قدر شخصیت فرد غنی تر، متکامل تر، یکپارچه تر و منسجم تر باشد، ظرفیت بیشتری را برای هوش هیجانی دارا می باشد (۹). تحقیقات نشان داده اند که هوش هیجانی به علت افزایش توان همدلی، خودنظم دهی و خودآگاهی هیجانی، عملکرد فرد

1- Emotional intelligence	8- Openness
2- Casta & McCridi	9- Agreeableness
3- Morgan	10- Conscientiousness
4- Davis & Mogak	11- Cooper Smith
5- Mayer & Salovey	12- Karson et al.
6- Emotional Management	13- Ciarrochi et al.
7- Extroversion and Neuroticism	14- Filho

با دامنه سنی ۲۰-۳۰ سال تشکیل دادند. نمونه آماری پژوهش نیز متشکل از ورزشکاران نخبه ($n = 60$) و ورزشکاران غیر نخبه ($n = 60$) بود که به صورت داوطلبانه از شهرهای تهران، اصفهان، سنندج و شهرکرد انتخاب شدند. ورزشکاران نخبه دارای مقام های ملی، آسیایی، جهانی و ورزشکاران غیرنخبه فاقد مقام های مذکور و در سطح لیگ دسته دوم و سوم باشگاهی فعالیت می نمودند.

ابزار پژوهش

در ابتدا اطلاعاتی نظیر سن، نوع رشته ورزشی، مقام های اکتسابی و سال های تمرینی از طریق پرسشنامه اطلاعات فردی جمع آوری شدند. صفات شخصیتی از طریق پرسشنامه شخصیت نفو^{۱۷} مورد ارزیابی قرار گرفتند. این آزمون شامل پنج عامل نوروتیسم، برونگرایی، گشودگی به تجربه، سازش یافتگی و وظیفه شناسی می باشد و دارای ۶۰ سوال با مقیاس پنج امتیازی لیکرت است. ضریب آلفای کرونباخ در نمونه خارجی برابر با ۰,۸ و اعتبار این پرسشنامه از طریق همبستگی با چند پرسشنامه شخصیت از جمله کتل برابر با ۰,۷۳ گزارش شده است (مک کریدی و کاستا، ۱۹۹۴). ضریب آلفای کرونباخ این پرسشنامه در مقیاس های نوروتیسم، برونگرایی، گشودگی به تجربه، سازش یافتگی و وظیفه شناسی به ترتیب عبارتند از ۰,۶۰، ۰,۵۰، ۰,۷۰، ۰,۷۵، ۰,۶۵ که توسط قربانی و همکاران (۲۰۰۵) بدست آمده است (۲۳). هوش هیجانی با پرسشنامه سبیریا شیرینگ ارزیابی شد. این آزمون شامل پنج مولفه همدلی، خودانگیزی، خودآگاهی، خودمهارگری و مهارت های اجتماعی می باشد، و دارای ۳۳ سوال با مقیاس ۵ امتیازی لیکرت است. روایی سازه آزمون در نمونه خارجی از طریق همبستگی نمره های آن با آزمون عزت نفس کوپر اسمیت مورد بررسی قرار گرفته است که دارای میزان همبستگی ($P = 0,01$ و $r = 0,63$) است (شیرینک، ۱۹۹۶). ضریب آلفای کرونباخ این پرسشنامه ۰,۸۴ و همچنین میزان همسانی درونی خرده مقیاس های آن به ترتیب ۰,۸۴، ۰,۵۴، ۰,۶۴، ۰,۵۱ و ۰,۵۰ در مولفه های همدلی، خودانگیزی، خودآگاهی، خود مهارگری و مهارت های اجتماعی توسط منصور (۱۳۸۰) محاسبه شده است (۲۴).

تحلیل آماری

به منظور توصیف داده ها از شاخص های مرکزی و پراکندگی

(۱۶). در همین راستا پژوهش های صورت گرفته در زمینه رابطه هوش هیجانی با مولفه های سلامت روانی^{۱۵} در حیطه های عملکردی متفاوت نیز نشان داده اند که این سازه با سلامت روانی، شناسایی محتوای هیجان و توان همدلی با دیگران (۱۷، ۱۸) و سازش اجتماعی و هیجانی (۱۹) همبستگی مثبت و با درماندگی روانشناختی^{۱۶} (۲۰)، و افسردگی (۲۱) همبستگی منفی دارد. همان طور که پیش تر ذکر شد، پژوهشگران نقش مسائل روانشناختی را در بالا بردن توانایی های ورزشکاران بسیار با اهمیت دانستند و مربیان و ورزشکاران پی برده اند که موفقیت در ورزش تنها نتیجه فعالیت و بالا بردن کارایی جسمانی نیست و جنبه های روانشناختی هم باید مورد توجه قرار گیرد. به نظر می رسد شناخت و ارتباط بین ویژگی های شخصیتی و هوش هیجانی ورزشکاران، نه تنها می تواند مربیان ورزشی را در انتخاب بازیکنان و اعطای مسئولیت های مختلف و درک رفتار و چگونگی برخورد با آن ها کمک کند (۲۲)، بلکه می تواند به رعایت جنبه های اخلاقی ورزش در تمامی جوامع نیز کمک نماید.

با وجود شناخت اهمیت و ارتباط شگرف فاکتور های روانشناختی همچون هوش هیجانی با عوامل پنجگانه شخصیت بر افزایش ضریب موفقیت های شخصی، اجتماعی، تحصیلی و حرفه ای در داخل و خارج از کشور و همچنین با وجود تحقیقات متعددی که در زمینه روانشناسی ورزشی و تربیتی در مورد شخصیت و هوش هیجانی انجام گرفته است، می توان اذعان کرد نقش میزان ارتباط این دو متغیر برای دستیابی به سطوح بالای عملکردی تا به امروز در کشور به صورت عملی و تجربی مورد بررسی قرار نگرفته است. لذا پژوهش حاضر بر آن است تا به بررسی میزان ارتباط هوش هیجانی با صفات شخصیتی در دو سطح عملکردی متفاوت نخبه و غیرنخبه بپردازد و تعیین کند که آیا میزان ارتباط این دو متغیر در ورزشکاران نخبه با غیر نخبه متفاوت است یا خیر؟ همچنین هدف دیگر این پژوهش بررسی این موضوع است که کدامیک از صفات پنجگانه شخصیت در ورزشکاران نخبه و غیرنخبه بهتر می تواند هوش هیجانی آنان را پیش بینی کند؟

روش تحقیق

جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری این پژوهش را ورزشکاران مرد نخبه و غیر نخبه رشته های ورزشی بسکتبال، هندبال، قایقرانی، جودو و کاراته

جدول ۱- میانگین و انحراف معیار هوش هیجانی و صفات پنج گانه شخصیت در ورزشکاران نخبه و غیرنخبه

ورزشکاران غیرنخبه	ورزشکاران غیرنخبه	ورزشکاران نخبه	ورزشکاران نخبه	شاخص
				متغیر
انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	هوش هیجانی
۰,۱۹۵	۲,۳۹	۰,۲۷۵	۳,۸۸۴	
۰,۳۵۷	۲,۳۲	۰,۶۱۸	۳,۴۱۲	برونگرایی
۰,۲۵۸	۱,۲۲۵	۰,۴۵۲	۲,۹۵۰	گشودگی به تجربه
۰,۲۷۰	۱,۲۴۸	۰,۸۲۲	۲,۰۳۳	سازش یافتگی
۰,۲۳۲	۱,۲۴۴	۰,۳۸۸	۲,۱۰۴	وظیفه شناسی
۰,۳۷۴	۲,۹۵۶	۰,۳۲۹	۰,۹۱۸	نوروتیسم

جدول ۲- ضریب همبستگی پیرسون مربوط به نمرات هوش هیجانی و صفات شخصیتی ورزشکاران نخبه و غیرنخبه

P	t	ضرائب معیاری	ضرائب غیر معیاری		مدل رگرسیون گام به گام
		Beta	Sd.er	B	
۰,۰۰۱	۶,۱۲۱	۰,۳۹۱	۰,۲۱۹	۲,۶۲	عرض از مبدا
۰,۰۰۱	۵,۸۴۲	۰,۳۷۶	۰,۰۴۳	۰,۲۶۴	برونگرایی
۰,۰۰۵	۲,۸۳۱	۰,۹۹۹	۰,۰۳۸	۰,۲۵۳	وظیفه شناسی سازش یافتگی
۰,۰۱۷	۲,۴۲۲	۰,۱۷۳	۰,۰۶۰	۰,۱۰۷	گشودگی به تجربه

جدول ۳- نتایج رگرسیون چند متغیره گام به گام بین مولفه های شخصیت و هوش هیجانی

P	R ₂	R	N	مدل رگرسیون
۰,۰۰۱	۰,۶۱۹	۰,۷۸	۱۲۰	

جدول ۴- معادله رگرسیون متغیرهای پیش بینی شخصیت و زیر مجموعه های آن با هوش هیجانی در کل ورزشکاران

متغیر	شاخص	r	p
هوش هیجانی - نوروتیسم	ورزشکاران نخبه	-۰,۳۲۱	۰,۰۳۲
	ورزشکاران غیرنخبه	-۰,۲۷۱	۰,۰۶۱
هوش هیجانی - برونگرایی	ورزشکاران نخبه	۰,۶۲	۰,۰۰۱
	ورزشکاران غیرنخبه	۰,۳۷	۰,۰۷
هوش هیجانی - گشودگی به تجربه	ورزشکاران نخبه	-۰,۵۱	۰,۰۱
	ورزشکاران غیرنخبه	۰,۳۹	۰,۰۵۱
هوش هیجانی - وظیفه شناسی	ورزشکاران نخبه	۰,۴۷	۰,۰۱
	ورزشکاران غیرنخبه	۰,۲۳	۰,۳۱
هوش هیجانی - سازش یافتگی	ورزشکاران نخبه	۰,۶۹	۰,۰۰۳
	ورزشکاران غیرنخبه	۰,۴۱	۰,۰۸۴

هوش هیجانی در ورزشکاران رابطه مستقیم و معناداری ($P < 0/05$ و $r = 0/78$) وجود دارد. همچنین حجم واریانس نشان می دهد که میزان هوش هیجانی ۰/۶۱ درصد به عوامل فوق مربوط بوده و ۰/۳۹ درصد به سایر عوامل خارج از مدل مربوط می شود (جدول ۳). نتایج رگرسیون چند متغیره نشان داد که مولفه های برونگرایی ($P < 0/001$)، $F = 55/60$ و وظیفه شناسی ($F = 43/36$ ، $P < 0/001$)، سازش یافتگی ($F = 31/38$ ، $P < 0/001$) و گشودگی به تجربه ($F = 24/75$ ، $P < 0/017$) دارای رابطه خطی با متغیر معیار بوده و می توانند هوش هیجانی ورزشکاران را پیش بینی کنند. نتایج مربوط به شیب خط رگرسیون (B) در مورد متغیرهای پیش بینی نشان می دهد که بین هوش هیجانی با وظیفه شناسی (۰/۲۵۳)، سازش یافتگی (۰/۱۰۷)، گشودگی به تجربه (۰/۱۴۴) و برون گرایی (۰/۳۹۱) رابطه مستقیم وجود دارد. نتایج ضریب معیاری بتا نیز نشان می دهد که مهم ترین عوامل پیش بینی کننده هوش هیجانی به ترتیب برونگرایی (۰/۳۹۱)، وظیفه شناسی (۰/۳۷۶)، گشودگی به تجربه (۰/۱۷۳)، سازش یافتگی (۰/۰۹۹) و نوروتیسم (۰/۳۹۵) هستند (جدول ۴). براساس نتایج حاصله می توان معادله رگرسیون هوش هیجانی را از روی متغیرهای پیش بینی مربوط به صورت زیر نوشت.

$$Y = 2/62 + 0/264 X_1 + 0/253 X_2 + 0/107 X_3 + 0/144 X_4$$

نظیر میانگین و انحراف استاندارد و جهت تجزیه و تحلیل استنباطی یافته های پژوهش از ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چند متغیره گام به گام استفاده شد و داده ها در سطح معنی داری ($P < 0/05$) با استفاده از نرم افزار آماری SPSS تجزیه و تحلیل شدند.

یافته های تحقیق

شاخص های گرایش مرکزی آزمودنیها، در مورد نمره های هوش هیجانی و صفات پنج گانه شخصیت، در جدول ۱ نشان داده شده است. برای تحلیل داده ها و آزمون فرضیه های پژوهش ابتدا ضریب همبستگی بین متغیرهای هوش هیجانی و صفات شخصیتی برای ورزشکاران نخبه و غیرنخبه محاسبه شد. نتایج نشان داد که بین نمره های هوش هیجانی و صفات شخصیتی برونگرایی، گشودگی به تجربه، سازش یافتگی و وظیفه شناسی در ورزشکاران نخبه و غیرنخبه، همبستگی مثبت و نمرات هوش هیجانی با نوروتیسم در ورزشکاران نخبه و غیرنخبه همبستگی منفی دارد، اما این ضریب ها فقط برای ورزشکاران نخبه معنادار است (جدول ۲). سپس رابطه صفات پنجگانه شخصیت ورزشکاران نخبه و غیرنخبه به عنوان متغیرهای پیش بین و هوش هیجانی به عنوان متغیر ملاک در معادله رگرسیون گام به گام تحلیل شدند. نتایج رگرسیون چند متغیره گام به گام نشان داد که بین نمرات وظیفه شناسی، برونگرایی، سازش یافتگی و گشودگی به تجربه با

هم بازی های خود پیدا می کند که باعث می شود خصوصیتی همچون استقلال، سازندگی و شجاعت در ورزشکار شکل بگیرد (۶). همچنین بر اساس یافته های پژوهش، رابطه مثبت اما غیرمعنی دار هوش هیجانی ورزشکاران غیرنخبه با برونگرایی، سازش یافتگی، گشودگی به تجربه و وظیفه شناسی و از سوی دیگر رابطه منفی و معنی دار هوش هیجانی این ورزشکاران با نورو تیسم مورد تأیید قرار گرفت. نتایج بدست آمده با یافته های پژوهشی ویلیامز و پارکین^{۲۱} (۱۹۸۰)، مورگان (۱۹۷۸)، دیویس و موجک (۱۹۹۴)، و شاته و همکاران^{۲۷} (۲۰۰۴)، که دریافتند نیمرخ شخصیتی ورزشکاران سطوح بین المللی با نیمرخ شخصیتی ورزشکاران باشگاهی متفاوت است، همخوانی دارد (۵، ۶، ۳۴، ۳۵). بررسی نتایج حاصل از تحقیق حاضر در ورزشکاران غیرنخبه و همچنین بالاتر بودن میانگین هوش هیجانی ورزشکاران نخبه نسبت به ورزشکاران غیرنخبه، این دیدگاه را تأیید می کند که ویژگی های شخصیتی افراد و گرایش آنها به ورزش و انجام فعالیت های ورزشی نظامدار، به نوعی موجب ارتقاء هوش هیجانی و زمینه ساز کسب موفقیت در حیطه های مختلف فعالیت اجتماعی و خانوادگی ورزشکاران می شود (۲۲)، و بدین ترتیب می توان استنباط نمود که ایجاد زمینه ای مناسب جهت شرکت در ورزش و فعالیت های بدنی، علاوه بر این که فرایند خیرگی در مهارت را تسهیل می کند، همچنین زمینه ساز سلامت اجتماعی بالاتر خواهد شد.

فهم هوش هیجانی به عنوان بخشی از نظام گسترده تر شخصیت و تأثیر ارتباط این دو متغیر بر عملکرد ورزشکاران و موفقیت ورزشی آنها می تواند مسئولین و مربیان ورزشی را به این مسئله حساس کند که چه عامل هایی از شخصیت می تواند هوش هیجانی ورزشکاران را بیشتر متاثر کند. از این رو نتایج حاصل از آزمون تحلیل رگرسیون برای شناسایی مدل پیش بینی کننده هوش هیجانی از صفات شخصیتی ورزشکاران، نشان داد که مولفه های برونگرایی، سازش یافتگی، گشودگی به تجربه و وظیفه شناسی می تواند به عنوان یکی از عوامل پیش بینی کننده هوش هیجانی آنها باشد و این متغیر های شخصیتی، ۶۱ درصد از تغییرات هوش هیجانی را تبیین می کنند. بنابراین وجود رابطه تعاملی ویژگی های شخصیتی، روانشناختی با ورزش و رابطه هوش هیجانی

هوش هیجانی = Y ، برونگرایی = X_1 ، گشودگی به تجربه = X_4 ، سازش یافتگی = X_3 ، وظیفه شناسی = X_2

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه هوش هیجانی و صفات پنجگانه شخصیت، تعیین و توصیف چگونگی تعامل این دو متغیر بر یکدیگر در ورزشکاران نخبه و غیرنخبه، اجرا شد. بر اساس نتایج بدست آمده، رابطه مثبت و معنی دار هوش هیجانی ورزشکاران نخبه با برونگرایی، سازش یافتگی، گشودگی به تجربه و وظیفه شناسی و از سوی دیگر رابطه منفی هوش هیجانی با نورو تیسم مورد تأیید قرار گرفت. نتایج به دست آمده با یافته های پژوهشی داودا و هارت^{۱۸} (۲۰۰۰)، پتریدز و فورنهام^{۱۹} (۲۰۰۲)، ساکلوفسکی و همکاران^{۲۰} (۲۰۰۵)، وارویک و همکاران^{۲۱} (۲۰۰۲)، و اومیتن و همکاران^{۲۲} (۲۰۰۰) که هوش هیجانی را شکلی از هوش اجتماعی معرفی کردند و تفاوت ناچیزی بین هوش هیجانی با سازه های شخصیت پیدا کردند، همخوانی دارد (۲۵-۲۹). ولی با نتایج پژوهش های باستین و همکاران^{۲۳} (۲۰۰۵)، براکت و همکاران^{۲۴} (۲۰۰۳) و لوپز و همکاران^{۲۵} (۲۰۰۳) ناهمسو است. که شاید علت این ناهمسویی نوع ابزار مورد استفاده و جامعه آماری متفاوت مورد انتخاب باشد (۳۰-۳۲). نتایج بدست آمده بر این امر تأکید می کند که هوش هیجانی در ورزشکاران حرفه ای می بایست با نمرات پائین نورو تیسم و همچنین با نمرات بالای برونگرایی، گشودگی به تجربه، سازش یافتگی و وظیفه شناسی مرتبط باشد. به نظر می رسد الگوهای ترکیبی هوش هیجانی، قطب های مثبت هر یک از عوامل پنجگانه شخصیت را تشکیل می دهد (۳۳). با توجه به نتایج بدست آمده میان ارتباط متغیرهای تحقیق حاضر در ورزشکاران نخبه و با در نظر گرفتن این نکته که خرده مقیاس های صفات شخصیتی هر کدام به طور جداگانه دارای رویه های متفاوتی هستند، می توان تأثیر این دو متغیر بر یکدیگر و همچنین تأثیر آنها بر موفقیت ورزشی را اینگونه بیان کرد که جامعه گرایی، جسارت، فعال بودن و پر انرژی بودن باعث تقویت خود آگاهی هیجانی، عزت نفس، قاطعیت و روابط بین فردی ورزشکاران می شود. بدین ترتیب ورزشکار می تواند مهارت بیشتری روی احساسات، عواطف و هیجانات خود داشته باشد و در نهایت مسئولیت پذیری، تعهد به گروه، هدفمندی و دقت عمل او در جلسات تمرینی و رقابت های ورزشی متفاوت، افزایش می یابد و ورزشکار با تقویت صفات شخصیتی و هوش هیجانی، یک جهت گیری ساده و اجتماعی نسبت به مربیان و

18- Dawda & Hart	23- Bastian et al.
19- Petrides & Forenham	24- Brackett et al.
20- Saklofske et al.	25- Lopez et al.
21- Warwick et al.	26- Williams & Parkin
22- Omtin et al.	27- Shatte et al.

- 2- Casta and McCridi. (1994). Athletic Motivation Inventory. Sna Jose, CA: Institute for the study of athletic motivation. 25(7): 78-85.
- 3- Eysenck, H.J. (1991). Dimensions of personality: 16, 5, 39 criteria for a taxonomic paradigm. *Personality and Individual Differences*. 12, 773-790.
- ۴- عبدلی بهروز. بررسی ویژگی های شخصیتی ورزشکاران نخبه. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تربیت مدرس، سال ۱۳۷۳.
- 5- Morgan P., and Johnson. W.R. (1978). Personality characteristics of successful and unsuccessful men. the research quarterly. 9(2): 119-132.
- 6- Devis C., Mojek. K.JP. (1994). Some personality correlates of interest and excellent in sport. *international Journal of sport psychology*. Vol. 25. ISS2, pp. 131-143.
- 7- Salovay P., Carso D & Mayer J.D. (2002). Emotional Intelligence. In R. J. Sterenberg (Ed). *Handbook of Intelligence (2nd)*. New York. Cambridge University press.
- 8- Bar-on R. (1999). The Emotional Quotient Inventory: a measure of emotional intelligence. Toronto, Canada: multi - health system. pp. 363- 388.
- ۹- ساری صراف وحید، و همکاران. بررسی رابطه شادی با شخصیت در دانشجویان دختر ورزشکار و غیر ورزشکار دانشگاه تبریز. *مجله پژوهش در علوم ورزش*، سال ۱۳۸۱، شماره ۱، صفحه ۹۶-۱۰۵.
- 10- Mayer J.D., Salovey P. (1997). What is emotional intelligence? In P. Salovey, & D., J. Mayer (Eds). *Emotional development and Emotional intelligence*: 3-31.
- 11- Schutte N.S., Malouf J.M., Hall L.E., Haggerty D.J., Cooper J.T., & Dorenheim L. (1998). Development and validation of a measure of emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*: 167-170.
- 12- Austin E.J., Saklofske D.H., Huang S.H.S., & McKenney D. (2004). Measurement of trait emotional intelligence: testing and across-validation a modified version of Schutte et al.'s (1998) measure. *emotional intelligence*. 36: 555-562.

با بهداشت روانی سازگاری و موفقیت در زندگی شخصی و اجتماعی و شناخت ابعاد مختلف شخصیتی و هوش هیجانی ورزشکاران می تواند مریبان را در انتخاب بازیکنان برای مسئولیت های مهم و حساس، و درک رفتار و چگونگی برخورد با افرادی که تحت رهبری آنها قرار دارند، کمک نماید، زیرا سپردن وظایف خطیر در شرایط حساس مسابقه از طرف مریبان به ورزشکارانی که هیچ گونه کنترلی بر هیجانات خود ندارند و نمی توانند آرامش خود را حفظ کنند و از احساس وظیفه شناسی و مسئولیت پذیری پایینی برخوردارند، احتمالاً تاثیر منفی بر روحیه تیم خواهد داشت و می تواند موجب شکست تیم شود (۶، ۳۵).

قهرمانان بزرگ قادرند در بیشتر شرایط آرامش خود را حفظ کنند و رسیدن به آرامش مستلزم خودآگاهی درست، انعطاف پذیری هیجانی، توانایی ابراز وجود و تحمل استرس و پذیرفتن مسئولیت شخصی برای اعمال خود می باشد. با توجه به آنچه بیان شد دستیابی به سطوح قهرمانی، ورزشکار را در جایگاهی قرار می دهد که او را ملزم به بروز ظرفیت های بهتری می کند، یا اینکه وجود این ظرفیت ها در دستیابی به سطح قهرمانی او دخیل اند. با هر تبیینی که به این موضوع توجه کنیم، به طور قطع در انتخاب ورزشکاران هم سطح از نظر فنی و برای انتخاب آنها، مقایسه سطح ارتباط هوش هیجانی و صفات شخصیتی بالاتر که شانس موفقیت و قهرمانی را با اطمینان بیشتری تبیین می کند، می تواند یکی از کاربرد های مطالعه حاضر باشد و با عنایت به شواهد موجود در ادبیات صفات شخصیتی و هوش هیجانی و قابل اکتساب بودن این صفات از یک سو و نقش موثر آنها در کسب موفقیت از سوی دیگر، باعث می شود در سطح قهرمانی برنامه های آموزشی مناسب که این ظرفیت ها را در قهرمانان تقویت نماید، مورد عنایت بیشتری قرار گیرد. در پایان می بایست خاطر نشان کنیم که نوع نمونه گیری داوطلبانه و نوع پژوهش (همبستگی) محدودیت هایی را در زمینه تعمیم پذیری یافته ها، تفسیرها و اسنادهای علت شناختی متغیرهای مورد بررسی ایجاد می کند و پیشنهاد می شود که مطالعات بعدی جهت بررسی ارتباط این دو متغیر در کسب موفقیت ورزشی طی تمامی مراحل رشدی (کودکی، نوجوانی، جوانی و بزرگسالی) و در هر دو جنس و با توجه به تفکیک سطح آمادگی جسمانی، سبک زندگی و عوامل اجتماعی - اقتصادی انجام شوند.

منابع

- ۱- گنجی حمزه. آزمون های روانی. چاپ اول، انتشارات آستان قدس رضوی، سال ۱۳۶۷، صفحه ۵۰-۵۵.

- 25- Dawda D., & Hart S.D. (2000). Assessing Emotional intelligence: reliability and validity of the Bar-on Emotional Quotient Inventory (EQ- I) in university. *Personality and individual Differences*. 28: 797-812.
- 26- Petrides K.V., & Furenham A. (2001). Trait emotional intelligence: psychometric investigation with reference to established trait taxonomies. *European Journal of Personality*. 15: 425-448.
- 27- Saklofske D.H., et al. (2005). Factors and validity of a trait emotional intelligence measures. *Personality and individual Differences*. 34 : 1091-1100.
- 28- Warvick B.K., et. al (2002). The association between emotional intelligence and early adolescent tobacco and alcohol use. *Personality and individual Differences*. 32: 95-105.
- 29- Omtin et al. (2000). Development and validation of a measure emotional intelligence. *Personality and individual Differences*. 25: 167-177.
- 30- Bastian V.A., Burns N.R. & Nettelbeck T. (2005). Emotional intelligence predict life skills, but not as well as personality and cognitive abilities. *Personality and individual Differences*. 39: 1135-1145.
- 31- Brackett N.A., Mayer J.D., & Warner R.M. (2004). Emotional intelligence and its relation to everyday behavior. *Personality and individual Differences*. 36: 1387-1402.
- 32- Lopes P.N., Salovay P., & Straus R. (2003). Emotional intelligence personality, and the perceived quality of social relationship. *Personality and individual Differences*. 35: 641-658.
- 33- McCrae R.R. (2000). Emotional intelligence from the perspective of the five-factor model of personality. In R. Bar-on & J. D. A. Parker. *Handbook of emotional intelligence*. San Francisco: Jesse-Bass.
- 34- Williams J.A., & Parkin T. (2004). Emotional Intelligence is Personality and individual differences. 17: 1091-1100.
- 35- Schutte N.J., Ree M.J., & Caretta T.R. (2004). Emotional intelligence: not much more than personality. *Personality and individual Differences*. 37: 1059-1068.
- 13- Lane R.D. & Schwartz G.E. (1987). Levels of emotional awareness: a cognitive-developmental theory and its application to psychopathology. *American Journal of psychiatry*. 144: 133-143.
- 14- Carson k., Carson P., & Birkenmeier B. (2000). Measuring Emotional Intelligence: development and validation of an instrument. *The Journal of behavioral and apply management review*. 12, 263-237.
- 15- Ciarrochi J., Chan Y., & Bajgar J. (2001). Measuring Emotional Intelligence in adolescence. *Journal of Personality and Individual Differences*. 31, 1105-1119.
- 16- Filho M.G.B., et al. (2005). Comparison of personality characteristics between high level Brazilian athletes and non athletes. *J. Rev. E. Sport*. 11(20).
- 17- Mayer J.D., Di Paolo M., & Salovey P. (1990). Perceiving affective content in ambiguous visual stimuli: a component of emotional intelligence. *Journal of Personality Assessment*. 54: 772-781.
- 18- Mayer J.D., Salovey P. (1993). The intelligence of emotional intelligence. *Intelligence*. 17: 433-442.
- 19- Salovey P., Mayer J.D., & Caruso D. (2002). The positive psychology of emotional intelligence. *Handbook of positive psychology*: 159-171.
- 20- Slaski M., & Cartwright S. (2002). Health, performance and emotional intelligence: an exploratory study of retail managers. *Stress and Health*. 18: 63-68.
- 21- Williams J.M., & Krane V. (2001). Psychological characteristics of a peak performance. In J. M, Williams (Ed), *applied sport psychology: personal growth to peak performance*: 137-147.
- 22- Wilie F., et al. (2003). Narcissism in football players. *Stereotype or reality*. *Journal of sport psychology*. 38: 33-40.
- 23- Ghorbani N. (2005). Philosophy, Self – knowledge and personality among Iranian teacher and student in philosophy. 139(1): 81-95.
- ۲۴- منصوری بهزاد. هنجار یابی پرسشنامه شرینگ در بین دانشجویان کارشناسی ارشد. پایان نامه ارشد. دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، سال ۱۳۸۰.

36-Cooper et al. (1986). Athletics activity and personality are view of the literature research quarterly. No. 1. pp. (7-20).

آدرس نویسنده مسئول: دکتر محمد علی اصلانخانی

(دانشیار)

تهران، اوین، دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده تربیت

بدنی و علوم ورزشی، کدپستی: ۱۹۸۳۹۶۳۱۱۳،

دورنگار: ۰۲۱۲۲۴۳۱۹۵۳

maslankhani@yahoo.com

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

پروشکاه علوم انسانی ومطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی